

Foto: Anda van Riet

SOCIAL MEDIA

Brug tussen taalonderwijs en dagelijks leven van leerlingen

Sociale media als Facebook en Twitter zijn ongekend populair in het dagelijks leven. Maar zij kunnen ook dienen als instrument bij de verwerving van een vreemde taal, stelt Lidy Zijlmans, die werkzaam is bij Radboud in'to Languages – het expertisecentrum voor taal en communicatie van de Radboud Universiteit Nijmegen. 'Digitale communicatie betekent een enorme verrijking voor de taalverwerving.'

LIDY ZIJLMANS

Vraag: is het behalve leuk ook nuttig of leerzaam om social media een plaats te gunnen binnen het onderwijs in vreemde talen? Antwoord: volmondig ja! En niet alleen voor nerds en hobbyisten. Vrees niet het 'socialmedi-aans' als ongrammaticaal en daarom een bedreiging voor het goed leren van de talen. Digitale communicatie betekent een enorme verrijking voor de taalverwerving.

Ik raakte geïnspireerd door enkele presentaties van onderzoek naar de effecten van *computer mediated*

communication (CMC) op een conferentie in Barcelona in april 2011 (EUROCALL CMC & Teacher Education SIGs Annual Workshop) – projecten waarbij Grieks-Cyprioten in het Engels debatteerden op een forum, een docent via Skype Zweedse les gaf aan een klas die zich uitstreckte van de VS tot Hongkong, en uitwisselingsstudenten digitaal een spel speelden waarin Italiaans de voertaal was. Mijn klas met volwassen anderstaligen die Nederlands aan het leren waren, had voor een experiment met Facebook maar een klein zetje nodig.

Digitaal leren tot nu toe

De meeste scholen hebben flink geïnvesteerd in digitale leermiddelen. Talensecties kozen voor leergangen met cd-roms of ondersteuning online. Daarmee kan er autonoom en buiten de lestijd worden geoefend. Leerlingen kunnen in eigen tempo werken en zelf keuzes maken. Wel is dit digitale lesmateriaal vaak tamelijk strak voorgestructureerd. Winst is dat er meer *contact* met de taal mogelijk is dan in die paar uren les per week onder leiding van een docent. Echter, uit onderzoek van uitgeverijen blijkt dat er weinig gebruik wordt gemaakt van dit

– duur te ontwikkelen – digitale oefenmateriaal.

Taaldocenten weten dit wellicht en proberen hun leerlingen meer in hun 'gewone doen' te treffen. Leerlingen surfen graag een beetje op het net, dus laten docenten hun informatie in de doeltaal zoeken en beluisteren of lezen door middel van webquests. In dat geval is er extra input en is er vooral *receptief* taalcontact.

CMC gaat echter niet meer alleen over digitaal oefenen en lezen of luisteren, maar om het tot stand brengen van *échte* communicatie waarbij computermedia

Bij informeel leren gelden geen expliciete leerdoelen en er worden geen examens afgenomen, dus is er minder druk, minder faalangst. De activiteiten van leerlingen op Facebook en Twitter hebben dat karakter

een rol spelen, om *productie* dus. Een bekend voorbeeld is het forum op een eigen digitale leeromgeving van de school waarop docenten en leerlingen uit één klas of groep informatie plaatsen en uitwisselen.

Kader

In april 2011 in Barcelona hoorde ik de enthousiasmerende slotpresentatie van Steve Thorne, een gerenommeerd onderzoeker op het gebied van CMC en talenonderwijs. Hij hield een pleidooi voor de verdere verkenning van het taalgebruik van de nieuwe media en de (selectieve) opname ervan in tweedetaalonderwijs. Uw leerlingen hoeven niet te wachten tot zij talig voldoende vaardig zijn om deel te nemen aan online communicatie in bijvoorbeeld het Engels, sterker nog: buiten de klas doen zij dat waarschijnlijk al lang. Thorne pleitte er daarom voor deze activiteiten in het taalcurriculum te integreren. Het kan gaan om sociale media of zelfs om online gaming, waarin deelnemers veelal een andere dan hun eigen taal gebruiken. De grondgedachte is dat het vruchtbaar moet zijn om datgene wat de jeugd bezighoudt te benutten.

Leren wordt geassocieerd met het volgen van cursussen en opleidingen. Uit onderzoek is echter bekend dat de betekenis van scholing (alleen) niet moet worden overschat. Het aanbod in lessen sluit namelijk nooit helemaal aan bij de behoeften van de ontvanger van het onderwijs. Veel van wat leerlingen leren, ‘pikken zij op’ buiten de klas. Informele en niet-intentionele leeractiviteiten zijn een gewoon verschijnsel in het dagelijkse leven. Zelf herkennen we deze activiteiten niet noodzakelijk als een bijdrage aan onze kennis en vaardigheden. De discussiegroep over de autonome leerder tijdens de conferentie in Barcelona formuleerde het als volgt: ‘De leraar moet in staat zijn om vast te stellen wanneer het leren plaatsvindt, en de leerling ondersteunen bij het kiezen en gebruiken van de juiste middelen.’ Als docen-

ten zich realiseren dat er tijdens de, vaak geminachte, activiteiten op de social media veel geleerd wordt, kunnen ze besluiten erop in te spelen.

Bij informeel leren gelden geen expliciete leerdoelen, er worden geen examens afgenomen en er worden geen diploma’s uitgereikt, dus is er minder druk, minder faalangst. De activiteiten van leerlingen op Facebook en Twitter hebben dat karakter. Ze sluiten aan bij de belevingswereld van de leerlingen, die zelf de onderwerpen bepalen. Bovendien plaatsen en lezen zij bijdragen in een veilige, niet-bedreigende sfeer.

Thorne pleitte ervoor dit informele leren, deze talige activiteiten, te betrekken bij de activiteiten in de klas. Immers: formeel en informeel leren versterken elkaar. Kan bijvoorbeeld de docent Engels niet eens iets doen in de klas met de taal van tweets of een game?

Ikzelf vatte het plan op er in mijn onderwijs iets mee te gaan doen. Echter, in de literatuur over informeel leren wordt ook gesproken over managen en sturen met behoud van het informele karakter. De sturing – door bijvoorbeeld de docent – beperkt zich tot het voorwaardelijke, tot uitdagen en stimuleren, tot het scheppen van de juiste condities, het juiste klimaat. Het moet immers veilig blijven en niet als ‘huiswerk’ gaan voelen.

Facebookgroep

In mijn geval gaat het om volwassen anderstaligen die net beginnen het Nederlands te leren (ERK 0 tot A2). Velen van mijn cursisten zijn actief op Facebook, waar ze contact houden met familie en vrienden in eigen land. In het computerlokaal laat ik ze af en toe hun Facebookpagina’s openen om met behulp van foto’s te praten over bijvoorbeeld familie, en en passant de bijbehorende woordenschat te oefenen. Zo ook bijvoorbeeld met vakantiefoto’s, waarbij de onvoltooid verleden tijd kon worden geoefend. Tijdens een van deze lessen werd het

idee geboren voor de groep een eigen, besloten Facebookgroep aan te maken. Ter plekke werd het plan uitgevoerd door een van de cursisten en werden alle aanwezigen, ik inclusief, uitgenodigd lid te worden. Daarna ging het eigenlijk vanzelf.

Mijn cursisten hadden ook toegang tot een digitale leeromgeving (Blackboard), waarop ik af en toe een forum plaatste. Daarop reageerde slechts een enkeling, voor velen bleek dit toch te ingewikkeld of te formeel. Facebook was voor hen wel bekend, en bovendien veilig terrein. De bijdragen kwamen dan ook veelvuldig en vanzelf. Ze vonden het leuk en het voelde niet als huiswerk. Alle bijdragen waren levensecht, uit hun eigen levens gegrepen, en daarmee voor henzelf uitdagend en interessant. Een belangrijk voordeel was dat iedereen kon deelnemen op zijn eigen niveau, in eigen tijd en tempo. Het was interessant om te zien dat bij mensen die in een cursus altijd iets verwachten (huiswerk, opdrachten, lesmethode), die passieve houding moeiteloos werd doorbroken.

Mijn rol was beperkt. De cursisten hadden zelf de regie, niet ik. De sturing bestond er uitsluitend uit dat ik af en toe suggesties gaf, of iemand concreet vroeg iets te doen: ‘Kun jij eens een filmpje op YouTube zoeken over een bezoek aan de dokter?’ Iemand had een bepaalde thematische woordenlijst gemaakt en ik vroeg haar deze te delen op Facebook. Na mijn pleidooi voor het luisteren naar en meezingen met Nederlandstalige liedjes, verschenen er vele filmpjes met liedjes en teksten op Facebook.

Ook bracht deze ‘werkvorm’ veel interculturele communicatie teweeg: er werden recepten uitgewisseld na de lessen over eten en boodschappen doen (ongemerkt oefenden ze het geven van instructies: de gebiedende wijs); iedereen feliciteerde elkaar met Sinterklaas, het Suikerfeest, Nowruz (Iraans Nieuwjaar).

Tevens ontstonden er grammaticale discussies terwijl ze zaten te leren voor een toets. Soms vroegen ze aan mij om de discussie te beslechten, maar ze kwamen er ook samen uit: ‘O, je hebt gelijk. Ik lees het nu ook op bladzijde 85.’ Een prachtig voorbeeld van *peer-to-peer feedback*. Ik corrigeerde niet, ik las mee en reageerde soms. In de klas kwam ik af en toe op iets terug, bijvoorbeeld dat wij elkaar niet feliciteren met Sinterklaas. Wat zeg je dan wel, en wat wensen jullie elkaar bij de diverse feesten?

Overigens maakte ik er geen dagtaak van en dat heb ik de cursisten ook gezegd. Soms vroeg iemand mijn

reactie op een bericht terwijl ik al een paar dagen niet had gekeken. Twee à drie keer per week even kijken bleek wel nodig om het vuur gaande te houden. Als er een tijdje niets werd geschreven, zette ik zelf een berichtje op de pagina, om weer wat activiteit uit te lokken. Ik had er ontzettend veel plezier in hun bijdragen te lezen. En het was erg informatief voor wat hun taalvaardigheid betreft. Zij konden trouwens niet op mijn privépagina’s kijken, en ik niet op die van hen, omdat we er een besloten groep van hadden gemaakt.

Krachtig middel

Naast de activiteiten binnen de eigen groep heb ik mijn cursisten gestimuleerd op zoek te gaan naar voor hen interessante – Nederlandstalige – groepen: ze konden zich bijvoorbeeld aansluiten bij een fanclub van een artiest, een pagina over een sport die ze beoefenen, de Nederlandse WeightWatchers; het maakt niet uit, in de taal die je aan het leren bent, is alles leerzaam.

Onlangs kwam een zeer gevorderde ex-cursist bij mij langs met het idee een Facebookpagina voor NT2-leerlingen te starten. Ze had enthousiaste ideeën over wat deelnemers allemaal zouden kunnen uitwisselen. Zij was zich ervan bewust dat, ook al was zij inmiddels op een hoog niveau, het leren nog niet voltooid was, en dat men veel van elkaar kan leren. Maar ook vroeg zij om enige begeleiding. Ze wilde graag dat iemand zou deelnemen aan haar pagina aan wie soms vragen zouden kunnen worden gesteld. Zij start binnenkort met dit project, met een van mijn stagiaires als taalcoach. Ook dit project onderschrijft hetgeen waarvoor ik in dit artikel wil pleiten.

Sociale media zijn goed voor de taalverwerving en -ontwikkeling en zijn daarom een krachtig middel dat door de docent kan worden gestimuleerd of gebruikt. Ze sluiten aan bij ideeën over informeel leren. Ze zijn een bekend instrument voor de leerlingen en bieden een redelijk veilige leeromgeving. Bovendien bieden ze extra contact met de taal die zij leren. Dit is zeker een voordeel als leerlingen buiten de les om niet veel met de taal in aanraking komen, zoals de Nederlandse scholieren met het Duits of Frans. Sociale media bieden je als docent extra inzicht in wat de leerlingen op talig gebied kunnen en wat ze nodig hebben. En ten slotte, maar niet het onbelangrijkste: ze vinden het leuk! ■

Met dank aan Kasper Maes voor zijn feedback op eerdere versies van dit artikel.